

■ Традицыі

КАБ ВЯСНА ПАЧУЛА

Пад Мінскам
зямлю
абуджалі
спевамі
і карагодамі

Для таго, каб зразумець, па якіх законах жылі нашы продкі, трэба далучыцца да народнай традыцыі. Ужо не першы год урбанізаваным беларусам у гэтым дапамагаюць Студэнцкае этнаграфічнае таварыства і Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы ў Вязынцы, запрашаючы ўсіх ахвотных узяць удзел у свяце Гукання вясны.

СТАР 10

Удзельніца свята віцябчанка Марына БУЛАТОВСКАЯ.

Дзіяна Серадзюк. Каб вясна пачула

10 НАПРЫКАНЦЫ

КАБ ВЯСНА ПАЧУЛА

Гушканне на арэлях абуджае зямлю.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Хоць дагэтуль надвор'е ра-
давала небывалай для сакавіка
цеплынёй, у гэты дзень нечака-
на пахаладала. На падыходзе да
музея ўвогуле пачаў накрапваць
дробны дожджык. Надвор'е хут-
чэй нагадвала восеньскае, чым
веснавое, магчыма, таму гукі
вясну людзей сёлета прыехала
менш, чым у мінулыя гады. Затое
заўважна паболела аўтамабіляў,
на якіх прыехалі арганізатары і
госці. І хто тут паспрачаецца,
што нават старадаўняя традыцыя
можа быць жывой і здольнай да
развіцця?

Народ шпацыраваў паміж
прылаўкамі майстроў (дарэчы,
кірмаш сёлета значна пашырыў-
ся), у якіх можна было купіць тка-
няныя паясы, гліняныя свістулькі,
посуд, кошыкі, упрыгажэнні, ля-
лек з тканіны, самаробных жа-
вароначкаў з цеста і нават павет-
раныя шарыкі. Значную частку
наведнікаў апетытнымі водарамі
прываблівала кухня, якая сё-
лта таксама парадавала і разна-
стайнасцю, і колькасцю. Бліны і
пірагі з начынкі на любы густ,
самаробныя пірожныя, гарбата з
зёлкамі і мёдам — пры такім вы-
бары наўрад ці можна застацца
галодным.

Тым часам дзяўчаты са спеў-
ных гуртоў «Горынь», «Рутвіца»,
«Мярэжа», «Варган», «Княжыч»,
«Дайнава», «Гасцінец» разышліся
па ўсёй ваколіцы і завялі песні-
вяснянкі. Галасы пераклікаліся
і заварожвалі, здольныя калі не
абудзіць усё жывое, то зачара-
ваць — дакладна.

Спевы працягнуліся і тады,
калі дзяўчаты разам сабраліся
на ўзгорку, адкуль неўзабаве па-
плылі вясновыя карагоды. Сума-
ваць удзельнікам не даводзілася:
ладзіліся традыцыйныя гульні для
малых і дарослых. Пры дапамозе
дзяўчат з грамадскай арганізацыі

«Ахова птушак Баць-
каўшчыны» можна
было выразаць з
паперы і павесіць
на дрэвах папяр-
ных птушчак. Са-
май вясёлай часткай
праграмы сталі скокі
ад музыкаў з клуба
традыцыйнага танца
«SITA». Як і заўжды,
арганізатары прасілі
ўсіх быць не гляда-
чамі, а ўдзельнікам, бо
толькі так можна са-
праўды адчуць і зра-
зумець традыцыю,
менавіта гэта ства-
рае асабліваю атмас-
феру і настрой.

Печыва з Палес-
ся, Падняпроўя, Па-
азер'я, Панямоння;
карагоды, характэр-
ныя для ўсходніх ра-
ёнаў, — на радзіме
беларускага класіка
аб'ядналася ўсё са-
мае выдатнае ў тра-
дыцыі гукання вясны.
Менавіта таму штогод сюды пры-
язджае шмат людзей, прывозяць
дзетак, каб павадзіць карагоды,
убачыць, якое культурнае багац-
це стварылі і захавалі для нас мі-
нулыя пакаленні і спрычыніца
да яго, адчуўшы еднасць з пры-
родай і людзьмі, што побач.

— Мы не толькі робім абрад,
які заключаецца ў тым, што ма-
ладзья жанчыны выходзяць на
пагоркі і гукаюць вясну, а сумя-
шчаем яго з веснавым кірмашом.
Гэта таксама было характэрна
для веснавых свят, калі збіраліся
музыкі і людзі балявалі, часта-
валіся. Проста мы самыя важ-
ныя моманты аб'ядналі ў адзін
фэст, — распавяла адна з арга-
нізатарак свята, сябра Студэнц-
кага этнаграфічнага таварыст-
ва Ганна СІЛІВОНЧЫК.

Жавароначкі — прадвеснікі вясны.

На радзіме Янкі
Купалы апантаныя
захавальнікі трады-
цый арганізуюць свя-
та ўжо не першы год. І
кожны раз прыдумва-
юць што-небудзь но-
венькае. Напрыклад,
сёлета дзяўчаты, якія
спявалі, рабілі гэта
па розных бакі ракі, і
атрымалася сапраўд-
нае перагуканне паміж
супрацьлеглымі
берагамі. Працяглыя
вясновыя воклічы
падымаліся ў неба,
адлюстроўваліся ў
вадзе і разносіліся ў
паветры, працінаючы
ўсё навокал — вясна
не магла не пачуць!

Увогуле ў беларускай трады-
цыі абрадавыя спевы — справа
жаночая. Малых дзяўчат такса-
ма далучалі да іх, бо менавіта
спевы ў даўнія часы былі адной
з частак сацыялізацыі дзяцей.
Прыклад таму — дзіцячы гурт
«Калыханка» з Міханавіч (кіраў-
ніца — Ларыса Рыжкова), што
сёлета таксама ўзяў удзел у свят-
каванні. І вярта адзначыць, юныя
гукальшчыцы нічым не саступалі
сваім старэйшым калыжанкам ні
ў прыгажосці строяў, ні ў моцы
галасоў.

— Асноўныя элементы гукан-
ня вясны — песні-вяснянкі, такі
«ўплыў» на прыроду галасам, —
расказвае аспірантка НАН Але-
на ЛЯШКЕВІЧ. Апроч таго, на-
шы продкі выпякалі абрадавае

печыва, часцей за ўсё ў
выглядзе птушчак, часам — у
выглядзе бараны, сярпа і іншых
сельскагаспадарчых
прылад. Вельмі істот-
ным пры гуканні вяс-
ны лічыўся цялесны
«код» — хуткія імклі-
выя рухі, гушканне на
арэлях, карагоды. Усё
гэта рабілася для таго,
каб ініцыяваць урад-
лівыя сілы зямлі, абуд-
зіць яе, каб быў добры
ўраджай.

Справа ў тым, што ў
традыцыйнай культуры
любы абрад мае пэўную
функцыянальнасць. На-
шы продкі верылі, што,
напрыклад, змена сезо-
наў года адбываецца не
таму, што Сонца ідзе па
небе, а таму, што людзі
правялі пэўны абрад. Гу-
канне вясны, якое, дарэ-
чы, цягнулася два тыдні,
а на Палессі — увогуле
ад Грамніц (15 лютага),
было таксама святам аб-

наўлення. У гэты перыяд прынята
было пазбаўляцца ад рознай ста-
рызны. У некаторых рэгіёнах куль-
мінацыйным момантам гэтай дзеі
станавіліся Саракі: лічылася, што ў
гэты дзень, 22 сакавіка, на радзіму
вяртаюцца 40 выраяў. На Саракі,
калі яшчэ быў снег, ляпілі снежаві-
коў, а калі не было, з саломы рабі-
лі бабу, якую потым разрывалі са
словамі: «Ідзі, зіма, каб на дзевяць
месяцаў ад нас пайшла!» Потым
білі старыя гаршкі і пры абыходзе
двароў кідалі іх на парог са словамі:
«Гаспадынька, кідай сваю пражу
(бо перад пачаткам гукання з 13
сакавіка нельга было прасці). Зіма
ўжо прагнаная, адчыняй свае дзве-
ры, заві нас у госці!»

Апроч таго, у гэты дзень на-
лежала па-асабліваму шанаваць
свойскую жывёлу. Калі гаспадар
на Саракі паіў сваю скацінку, то
спачатку мыў свой твар — «каб
жывёла слухала яго і набіралася
яго розуму». Дзяўчаты адразалі
валасы з хваста ў каровы — каб
косы раслі доўгімі, як яе хвост; ку-
рам навязвалі прыгожыя стужкі —
каб мужам стаў прыгожы хлопец.

Адначасна дзе ў Беларусі
асноўным «гукальным» днём лі-
чыцца Дабравешчанне (7 краса-
віка). Увогуле, «галоўнае» весна-
вое свята складана вылучыць, бо
абраднасць «раскіданая» ў роз-
ных мясцовасцях нашай краіны
па розных днях.

Гуканне вясны для беларусаў
было важнай падзеяй не толькі
таму, што прыносіла надзею на
новае жыццё, багаты ўраджай-
ны год, а яшчэ і таму, што пасля
зімовага сядзення па хатах людзі
маглі нарэшце выйсці на вуліцу,
паглядзець на прыроду, якая
прачынаецца ад сну, падыхаць і
павесяліцца. Чым не нагода для
святых? Раней людзі ўмелі знахо-
дзіць радасць у простых рэчах.

Дзіяна СЕРАДЗЮК.
Маладзечанскі раён.

Дзяўчаты спяваюць вяснянкі.